

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1907

Ny följd * X årg.

Häft. 10.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

- M. ANHOLM, Skyddsuppfostran.
L. D—N, Hemmets evolution.
KERSTIN HÅRD AF SEGERSTAD, Två Dikter.
Oscar Ekman †.
Ellen Sandelin †.
SJKSKÖTERSKA, Våra sjuksköterskors utbildning.
Kommunal valbarhet ej politisk rösträtt.
Kvinnornas andelsförening Svenska Hem.
Föreningsmeddelanden.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1907.

Kjellbergsska Skolan
L N 23

Tandvårk.

Såsom fallet är vid *vårk*, *försakad af yltre skador*, likaså kan *tandvårk* i många fall raskt *häfvas*, i andra *lindras* genom behandling med Salubrin. Allt kan dock missbrukas genom öfverdrifter och understundom använda patienter Salubrin outspädt, så att det skadar slemhinorna. Om däremot bruksanvisningen iakttages, kan Salubrin icke göra skada, utan endast nytta. Tillhandahålles i Parfym-, Speceri- & Färgaffärer.

Partiläger hos **Geijer & C:o, Akademigränd 1, Stockholm.**

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2, (hörnet af Kornhamnstorg).

A. T. 143 23.

Boutredningar, Inkasseringar. Förlikningar, Rättegångar, Egendomsförsäljningar, Affärsöfverlåtelser, Legala handlingars uppsättande, Juridiska uppdrag af alla slag.

Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Nya Hushållsskolan.

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

Obs.! Särskild matsal för fruntimmer.

Ärade damer!

Stockholms Mönsteraffär, 10 Jacobsbergsgatan 10

är den enda på platsen som kan rekommendera tillförlitliga och moderna mönster och bör ej förblandas med nyuppkomna mönsterförsäljningar.

Allm. Tel. 161 36.

Lärarinnor

för sommarmånaderna.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå finnes anmälda såväl svenska som utländska lärarinnor, hvilka söka anställning under sommaren.

ULLGARN

Svenskt och Engelskt för hand och maskinstickning samt väfnad, Hamburgergarn, Zéfir-, och Kastorgarn, Carmen-, Tua-, och Andalusigarn till Schalar. Oblekt, Blekt, och Crémefärgadt Fiskegarn till Gardiner, Glansgarn, Mattvarp, Mattskedar och finare Väfskedar, allt till lägsta priser i

Axel Hindersons Garnbod.

Hötorget 13.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttningsmedel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

AKTIEBOLAGET INGEBORG HALLINS BRODERIAFFÄR

rekommenderar sitt rikhaltiga lager af konstnärliga, uppritade och påbörjade broderier.

Största urval af alla färgnyanser i Silke och Garn.

Uppritade broderimönster och namn.

Originalmönster till alla broderier, utförda af konstnärer, fås på beställning.

Originalstatyetter och Antikviteter.

Elever emottagas.

Order expedieras äfven till landsorten.

**Aktiebolaget Ingeborg Hallins Broderiaffär,
Malmskillnadsgatan 32, Stockholm.**

Allm. Telefon 220 97.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfter

och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och

Gamlestadens samtliga Väfnader

ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Sinnesömnad och Märkning

utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För **Utstyrlar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.

Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Skyddsuppfostran.

För ett par år sedan hade jag tillfälle att tillsammans med några andra besökande bese tvångsarbetsanstalten för kvinnor i Norrköping. Under sträng uppsikt sysselsattes fångarna som bäst med olika slag af arbeten. Mitt intresse var dock så fullt upptaget af de arbetande kvinnorna själfva, att jag icke mycket lade märke till, hvori deras sysselsättning bestod. En och annan helt ung fanns ibland dem, men genomgående sågo de förvånande gamla och vissnade ut. Senare hörde jag, att de i verkligheten icke voro så gamla som deras utseende gaf vid handen. Det var det lif dessa arma kvinnor förde, som kom dem att åldras före tiden, — de tillhörde ju de prostituerades osälla klass.

Vi kommo i samspråk med några af dem. I synnerhet var det en, som väckte min uppmärksamhet. Hon hade klara blå ögon och en öppen blick samt såg så hygglig och bra ut, att hon icke alls tycktes höra dit. Hon kunde ännu icke vara 20 år. Då vi hade språkat med henne en stund och skulle till att gå vidare, sade en af de besökande till henne: »När ni nu snart kommer ut, försök då riktigt att lefva så, att ni inte kommer hit igen!» — »Ja, den som kunde slippa», svarade hon, »men det är ju alldeles omöjligt.»

Omöjligt! Var det för att skyla sitt oregelbundna lif med en ursäkt, som hon sade detta? Så såg det icke ut. Hon var djupt upprörd och tycktes vara fullt uppriktig. Hon kände väl sig själf, den arma kvinnan, och förhållandenas förfärande makt öfver henne och hennes likar. Omöjligt! Det är dock ett hemskt ord, när det gäller en människovarelses väl och ve för lifvet.

Någon tid därefter kom jag att läsa Stockholms hälsovårdsnämnds statistik öfver prostituerade för 1902. Af denna framgick, att vid årets slut funnos 505 kvinnor inskrifna. Af dessa voro

46 vid inskrifningen 18 år fyllda, 52 voro 17 år och 42 hade redan vid 16 års ålder blifvit inregistrerade. Med bilderna från fängelset i friskt minne, föreföllo mig dessa siffror rent af fasansfulla. Icke mindre än 42 af dessa 505 olyckliga kvinnor hade redan på gränsen mellan barn och ungdom fått polisens parias-pästämpling och därigenom blifvit brännmärkta för lifvet. Under dylika förhållanden kan man icke undra på, om sådana finnas, för hvilka det är *omöjligt* att vända om.

Vi fingo den 13 juni 1902 lagen angående uppfostran af vanartade och sedligt försummade barn, en lag, som för oss visserligen visar ett stort framsteg. Man kan dock med fog anmärka, att åldersgränsen för de barn, som i följe denna kunna tagas om hand af barnavårdsnämnderna, är satt så lågt som till 15 år.¹⁾ Enligt denna lag är en flicka således minderårig till fyllda 15, eventuellt 16 år endast; om hon därefter ödelägger sitt lif, är det på eget ansvar, och hon har blott att bära de förskräckliga följderna. Vår yrkeslag (se lagen af 17 okt. 1900!) har dock ansett nödvändigt att skydda flickan till fyllda 18 år och betraktar henne ända till denna ålder som minderårig, och där gäller det ändå endast hennes kropp, medan den andra lagen också har tagit sikte på hennes moraliska välfärd. Exemplet från mera framskridna länder kunde hafva visat oss, att minderårighetsgränsen i det ena fallet som i det andra rätteligen bör sättas vid 18 år. Antagligen är det de ökade omkostnaderna, i förbindelse med den nuvarande bristen på skyddshem för flickor, som afskräckt våra lagstiftare från att taga steget helt ut. Att frågan dock icke hör till de mera svårlösta visa t. ex. förhållandena i Tyskland, där minderårighetsgränsen i flera af staterna genom lag från år 1900 är satt vid 18 år.

Enligt en preussisk förordning af 11 febr. 1899 åläggas polismyndigheterna att iakttaga följande förfaringssätt mot sådana minderåriga flickor (således till fyllda 18 år), som misstänkas för att utföva yrkesmässig osedlighet. Först skola föräldrar eller målsmän tilldelas en varning. Hjälper icke detta, skall förhållandet anmälas för förmyndarskapsrätten (Vormundschaftsgericht), hvilken då äger att taga hand om flickan och för henne anordna skyddsuppfostran.

Den väg, man här slagit in på, är säkerligen den rätta.

¹⁾ I ett visst angifvet fall kan minderårighetsgränsen höjas tills flickan (eller gossen) fyller 16 år.

Resultatet åter kommer att bero på skyddshemmens beskaffenhet. Det är dock tydligt, att utsikterna för räddning skola vara mångdubbelt större, när det onda på detta sätt angripes i tid och innan flickan genom inskrifningen fått sina moraliska begrepp fullständigt förvillade, än om man, som hos oss, låter saken hafva sin gång, tills en eller annan människovän gör ett försök på att upp-rätta den fallna.

I Tyskland finnas en mängd olika föreningar, som satt denna fråga, den af lagen förordnade skyddsuppfostran, på sitt program. Under en studieresa för annat ändamål, som jag under sistlidna sommar hade tillfälle att göra,¹⁾ kom jag också att taga reda på ett och annat sådant skyddshem, hvilket låg i min väg. Då genom den ofvan nämnda lagen angående sedligt försummade och vanartade barn frågan äfven hos oss kan sägas stå på dag-ordningen²⁾, kan det möjligen vara af intresse för Dagnys läsare att höra något om hur ett sådant tyskt skyddshem är inrättadt.

* * *

Huruvida man bör anbringa sedligt försummade och vanartade barn i enskilda hem eller i uppfostringsanstalter, därom äro meningarna i Tyskland som hos oss delade. Säkert är den åsikten värd beaktande, enligt hvilken för det *sedligt försummade* barnet ett enskildt hem, så vida man har garantier för dess lämplighet, vore att föredraga, under det att för den redan *vanartade* flickan uppfostran i ett skydshem vore nödvändig, dock att lifvet i detta göres så hemliknande som möjligt.

Skyddshem för flickor finnas i Tyskland af olika typer, friare och strängare, större och mindre. Genomgående är deras sträfvan riktad så väl på att bibringa sedlig uppfostran som på att utrusta skyddslingen till att blifva en nyttig medlem af samhället. Än inläres ett yrke, än nödvändiga husliga färdigheter; ofta bägge

¹⁾ En studieresa företagen på uppdrag och bekostnad af Stiftelsen Lars Hiertas Minne i ändamål att taga reda på befintliga åtgärder till fabriksarbeterskans höjande i socialt och sedligt hänseende.

²⁾ Här kan tilläggas: och med anledning af den aktualitet ämnet fått genom den uppseendeväckande boken »Den undre världen», som i gripande ordalag skildrar förhållandena inom denna »osälla klass.»

delarna. Ett hem, som kan uppvisa flera originella och förträffliga anordningar är det af en förening (en gren af den evangeliska diakoniföreningen i Berlin-Zehlendorf) upprättade skyddshemmet i *Gummersbach*.

Gummersbach är en kretsstad i Rhenprovinsen, belägen i en förtjusande dalgång mellan rikt skogbeklädda höjder. På en sluttning strax utanför staden ligger en solid trevåningsbyggnad, omgifven af stora trädgårdar och med fria utsikter till alla sidor. Detta är skyddshemmet, inrättadt för ändamålet och tillhörande föreningen. Strax nedanför i dalsänkan ligger en fabriksbyggnad, ett ullgarnsspinneri, i förening hvarmed hemmet är upprättadt.

Jag får bekänna, att jag ankom till hemmet med en ganska stark fördom emot detsamma. Det syntes mig olämpligt att använda fabriksarbete som sysselsättning för flickor i öfvergångsåldern, olämpligt emedan det icke verkar utvecklande för vare sig sinne eller kropp. Hade det af ekonomiska skäl varit nödvändigt, det hade varit en annan sak; men då underhållet för dessa flickor bestreds af allmänna medel, kunde detta icke vara fallet. Så mycket mera öfverraskad blef jag därför, då jag erfor, att fabriksarbetet på detta ställe användes såsom pedagogiskt hjälpmedel och hörde ordföranden i styrelsen, kyrkoherde Rühle, hvars originella idé detta är, demonstrera sina åsikter.

Dessa flickor, som i regeln fört en vagabonderande, lättjefull tillvaro, äro i allmänhet, då de ankomma till skyddshemmet, ur stånd att förrätta ett arbete, som fordrar krafter. Få de en uppgift, som de ej orka med, blifva de ännu mera håglösa än förut. Därföre lämpar sig för dem just en sådan sysselsättning som denna, att passa en spinnmaskin, för så vidt den föregår under betryggande sanitära förhållanden. Därtill är ett sådant arbete i sin stränga regelbundenhet särdeles väl ägnadt att bringa ett begrepp om ordning in i de af ett lif i oregelbundna förhållanden helt förvirrade sinnena, på samma gång som det väcker och fasthåller uppmärksamheten. För att åter väcka intresse för arbete i allmänhet underlåter man icke att påvisa, huru viktig för slutresultatet minsta detalj är. Därifrån kan man sedan föra undervisningen upp i ett högre plan genom att draga ut jämförelsen till samhället och individen, för att dessa urspårade varelser skola förstå, att också de representera ett samhällsvärde. För att det enformiga arbetet icke skall verka hämmande gifves tillbörlig motvikt genom husligt arbete, friluftsarbete i trädgården och

gemensamma vandringar i de vackra omgifningarna. Dessutom arbetar skyddslingen i fabriken endast 9 till 10 månader af året. Den öfriga tiden användes helt till inlärandet af alla nödvändiga husliga sysslor.

Arbetet i fabriken är här således en led i uppfostringsmetoden och får ingalunda, detta betonades starkt, betraktas som något slags tvångsarbete. Utan det personliga inflytandet från deras sida, som leda arbetet i fabriken, skulle den åsyftade påverkningen dock säkerligen vara mer än tvivelaktig. I detta fall lämnar anstalten de största garantier, ty där kärlek och själfuppföring föra an, där kan arbetet icke helt misslyckas.

De ledande inom hemmet tillhöra alla den evangeliska diakoniföreningen, hvars medlemmar förnämligast rekryteras bland bildade kvinnor. Åtta föreningssystrar leda arbetet i detta hem, och af dessa har ett visst antal genomgått en sex veckors kurs som fabriksarbeterska i det fack, som här åsyftas, nämligen ullgarnspinneriet. Två af dem arbeta tillsammans med skyddslingarna, lära dem arbetet, öfvervaka det och förmedla alla tillsägelser från verkstadsledningens sida. Under det att de sålunda dela skyddslingarnas villkor och arbetets tunga, lyckas de skapa ett starkt personligt band mellan dessa och sig själfva, ett band, hvars uppfostrande betydelse knappast kan öfverskattas och som säkerligen icke på något annat sätt kunnat vinnas. Också består det ett rörande förhållande mellan eleven och hennes »Fabrikschwester», hvilket tagit sig ett vackert uttryck i det namn flickorna af sig själfva gifvit henne: »Fabrikmuttchen».

Att af fri vilja, drivnen af kärleksfull medömkan med stackars förvillade medsystrar påtaga sig en fabriksarbeterskas enformiga och utslitande arbete, det är — helt enkelt sublimt.

Som vi hafva sett är fabriksarbetet i detta hem icke mål utan ett medel bland flera. Utom det uppfostrande syftet, afser det tillika att göra det möjligt för skyddslingen att samla sig en sparpennning, och detta både för att lära henne sparsamhetens värde och för att hon vid utträdet från hemmet skall äga stödet af en nödpennning. För hvar skyddsling betalas af allmänna medel — de äro ju ådömda skyddsuppfostran — 250 mark om året, hvilket betäcker utgiften för hvar och en. Hemmet själf skall enligt sina stadgar ingen vinst göra. Då skyddslingen under 9 å 10 månader af året utför ett arbete, för hvilket den på orten gängse lönen utbetalas, kan hon sålunda under de 3 åren hon

måste stanna i hemmet samla en icke så liten summa. Nu är det visserligen så, att den provinsstyrelse, hvilken bekostar skydds-uppfostran i fråga, enligt lagen har rätt till hvad skyddslingen under tiden kan förtjäna, men enligt ministeriell förordning måste *minst* 300 mark af hennes arbetsförtjänst kvarhållas för hennes egen räkning, hvilken summa vid utträdet öfverlämnas till hennes målsman. De flitpremier åter hon under årens lopp lyckats förvärfva sig tagas icke med i denna räkning utan tillhöra henne helt och personligen. Med sparpenningen som ryggsöd, försedd med en utrustning, som hon själf har sytt, och i besittning af grundliga husliga kunskaper installeras skyddslingen efter de 3 åren i en plats, som anstalten förmedlar. Man måste erkänna, att stora utsikter äro förhanden, att denna flicka, som en gång var undergången nära, nu skall kunna börja lifvet på nytt.

De äro dock icke något lätt material att bearbeta, dessa i utvecklingsåren stående och redan på det sluttande planet utglidna flickor. Äfven om det visar sig, att ett icke ringa antal af dem bragts i fördärf af andra och att det sålunda icke är af inre drift, som de förts in i ett tygellöst lif, så äro deras moraliska begrepp dock i allmänhet förslöade. Det behöfves ibland, sades det, att uppfostrarinnorna förmå med på en gång kärlek och stränghet producera verkliga pedagogiska konststycken.

Hemmet har plats för 60 skyddslingar, hvilka fördelas i familjer på tio i hvar familj, under ledning af en föreningssystem. Genom denna anordning mildras olämporna af anstaltssystemet. De ledande kunna träda i ett mera personligt förhållande till hvar flicka särskildt, och skyddslingen åter känner sig icke vara medlem af en anstalt utan af en familj. Föreningssystemen deltar i sin familjs arbeten, lek, måltider och hvila. Arbetets framgång beror i allt väsentligt på hennes personlighet.

Om dessa flickor än i allmänhet utgöra ett svårt material att bearbeta, så tillhöra de å andra sidan ännu den bildbara åldern. Det resultat, som hittills ernåtts, betecknas också som genomgående godt. Af de 4 till 5 årgångar, som redan gått ut, har man om ett stort antal skyddslingar, placerade i tjänst, tillfredsställande underrättelser. Hemmet är dock ännu för nytt för att någon statistisk beräkning kan uppgöras.

Anstalten står under statskontroll, och verksamheten öfvervakas därjämte af en af föreningen tillsatt kommission, i hvilken en läkare, en jurist, en bankman och en präst — alla tillhörande

ortens förnämsta ämbetsmän — hafva hvar sitt område att öfvervaka.

Ända till 18 års ålder kunna villfarande flickor här intagas. Huru mycket mänskligare är icke hela denna anordning än de låt-gå-förhållanden, som äro gängse hos oss. Mänskligare och mera rättvis, men också säkerligen mera sparsam — rent af ekonomiskt sedt. I stället för de 3 gånger 250 mark statsmakten i Tyskland betalar för hvar skyddsling — hvilken summa den därtill delvis får tillbaka — får staten hos oss betala fångvård i det oändliga för dessa stackars kvinnor, hvilka, när de en gång blifvit tillspillogifna, hastigt gå utföre och tillbringa en stor del af sitt lif i fängelserna.

M. Anholm.

— * —

Hemmets evolution.

»*Hemmet, dess verksamhet och inflytande*» är titeln på ett nyligen af fru Frigga Carlberg till svenskan öfverflyttadt arbete af den amerikanska författarinnan *Charlotte Perkins Gilman*. Ehuru mrs Gilman nu för första gången introduceras i den svenska bokmarknaden, är hon sedan åtskilliga år tillbaka känd inom en mycket stor läskrets såväl i som utom Amerika såsom en framstående skriftställarinna på de sociala och nationalekonomiska frågornas område. Hennes betydelsefullaste arbete anses vara »*Women and Economics*», utkommet 1898; men äfven i »*The Home*» utvecklar förf. den rikedom på nya och originella tankar och synpunkter, som med rätta skapat henne ett namn såsom en vår tids märkligaste kvinnliga social-vetenskapliga författare.

Den hos oss så lifligt förda s. k. »solidar»-diskussionen gör en bok som »*Hemmet*» särskildt beaktansvärd, äfven om det mesta i arbetet för oss, barn af »den gamla världen», förefaller väl amerikanskt, ja, man kan säga revolutionärt, för att verka tilltalande och efterföljansvärdt.

Men det, som lockar till motsägelse, bidrar ju ofta till att klara tankarna, och med alla sina paradoxer är »*Hemmet*» en af dessa strålkastare, som tjäna att belysa de mer undan-

gömda och obeaktade skrymslena i den värld, som särskildt anses för att vara kvinnans. Det kan därför ej vara utan sin nytta, att en stund med de elektriska strålarnas hjälp få blicken riktad på oss själfva och vårt eget, äfven om effekten, som fallet är med artificiellt ljus af detta slag, hvarken blir af värmande eller lifgifvande art.

* * *

»Skall hemmet vara vår värld... eller världen vårt hem?» är den fråga förf. satt som motto på sin bok, och hon tillägnar den:

Hvarje man, som underhåller ett hem.
Hvarje kvinna, som förestår ett hus.
Hvarje tjänare, »ägd, lejd eller gift».
Hvarje gosse eller flicka, som bor i hemmet.
Hvarje barn, som föds och fostras i hemmet.
I hopp om bättre hem för dem alla.*)

Redan i inledningskapitlet söker förf. mota den kritik, hon förutser skall drabba hennes teorier, i det hon uttryckligen förklarar, att när hon går att nagelfara hemmet och dess »conditions past and present», är det icke i afsikt, att ur människans tillvaro stryka begreppet *hem*. Det är icke hemmets fundamentala princip hon vill till lifs. Tvärtom, hvarje mänsklig varelse har rätt till ett hem, den enskilda såväl som familjen. Hemmet är en alltför viktig faktor i det mänskliga lifvet, dess inflytande alltför vidt- och djupgående för att vi ska kunna berga oss det förutan. Hemmet skall skänka individen hvila, frid, ro, trefnad, komfort och hälsa, och för att detta skall kunna åstadkommas böra alla den nya tidens bästa metoder, uppfinningar och förbättringar där tillämpas.

På frågan: »motsvarar hemmet i sin nuvarande form de anspråk man har rätt att ställa därpå?» svarar dock författaren med ett kategoriskt: nej! Hemlifvet är hämmadt och insnördt i en mängd onödiga vanor, föreställningssätt och fördomar, hvilka gå stick i stäf mot dess verkliga bestämmelse. Och utgående från

*) Vid den här meddelade redogörelsen för arbetet, har det engelska originalet följts, hvarför citaten icke ordagrant svara mot översättningen.

detta axiom, som förf. anser oemotsägligt, uppställer hon ungefär på följande sätt den tes, som — med stöd af en rikedom på historiska, etnografiska och sociologiska bevis — göres till föremål för utläggning:

»Hemmet har icke utvecklats i förhållande till våra öfriga samhällsinstitutioner och kulturen i sin helhet; genom bibehållandet af sina primitiva vanor och inrättningar verkar hemmet hämmande utåt och häjdar framåtskridandet.»

Hvad människan kräver är nämligen ett idealhem, där hvarje enskild medlem för sin individuella del finner ro, lycka och trefnad. Tilläggas bör, att det är uteslutande ur synpunkten: hemmet som vår *bostad* ämnet är taget; den etiska sidan däraf, eller makars, barns och föräldrars ömsesidiga förhållande, är lämnad ur räkningen.

* * *

Hemlifvets mytologi kallar förf. en hel del af gammal häfd och inrotad vana fastslagna föreställningar, som vidlåda ordnandet af vårt hem och hemlif. En hel skola af myter har växt upp kring vårt hem, segare och outrotligare än några religiösa dogmer. Bl. a. myten om *hemmets altare* med dess evigt brinnande låga, vaktad af kvinnan i egenskap af *hemmets prästinna*. I och med centraluppvärmningen och gasbelysningen har altarelden — som en gång fanns där i bokstafflig bemärkelse — slocknat, och fändsticksasken har befriat kvinnan från det trägna vakt hållandet vid elden. Icke desto mindre står föreställningen om hemmets härd och att kvinnan bör stanna inomhus och vaka öfver den lika fast som någonsin förr.

Bland alla myter är dock ingen svårare att utrota än den om *privat- och hemlifvets helgd*.

Därmed menas den enskildes rätt att dra sig tillbaka i ensamheten, att göra hvad en lyster utan att bli observerad, hindrad och kritiserad. En sådan rätt är okänd i våra hem. Ett privatlif inom hemmets väggar är en omöjlighet, hvarken för far, mor eller barn. Fadern, såsom familjebyggnadens ekonomiska grundval, äger ju de största förutsättningar att kunna lefva sitt lif för sig, men i nittionio fall af hundra föredrar han att arbeta utomhus, och är hans verksamhet förlagd inom hemmet, hvilka ansträngningar vill det icke till för att freda ateliern eller studerkammaren för familjemedlemmarnas intrång!

Om den stackars jagade, jäktade, till döds hetsade husmodern lönar det knappt att tala! Inte ens badrummets dörr är fredad för små knackande barnafingrar. Från kök till förmak, från vind till källare förföljes hon af barn, tjänare, handelsmän, besökande! Och under denna ständiga hetsjakt har hon förlorat själfva begreppet om hvad privatlifvet vill säga.

Barnet känner det om möjligt ännu mindre. Ständigt utsatt för det kärleksfulla föräldraögats strålkastare, kritiseradt, studeradt, kommenteradt, moraliseradt, växer det upp utan att ha en aning om hvad personlig rörelsefrihet vill säga, denna den mänskliga individens dyrbaraste rättighet. Med ett ord, hemlifvet sådant det är, står i skarpaste kontrast till den »individualism», som allt mer kräfver armbågsrum i världen.

Nej, privatlifvet, såsom det gestaltar sig för oss, är ingen helgedom hvarken för rik eller fattig. Den fattige är för trångbodd, hemmet för öfverbefolkadt. För den rike kommer en annan faktor till, nämligen — *tjänarne*. Hur kunna vidmakthålla privatlifvets helgd i ett hem, där främmande människor släppas in, främmande af födsel, stånd, vanor och uppfostran, ofta afvoga, ja fientliga, men med rätt att komma och gå ända in i våra sängkammare, att studera våra dagliga vanor, tränga in i våra familjeförhållanden och utforska våra familjehemligheter?

Att det i fråga om tjänarne icke är individerna, klassen, utan systemet som fördömes, torde vara klart af arbetets öfriga tendens. I hemmets evolution spelar tjänarinneproblemet och dess för alla parter lyckliga lösning en mycket viktig roll.

I s. k. »finare hus» finns det för öfrigt något annat, som gör in-trång på hemlifvets helgd, och det är *visiterna*. Alla dessa mer eller mindre obekanta varelser med privilegium att få komma inom vårt hems dörrar, och hvilka man endast slipper ifrån genom att med tjänarnes tillhjälp ljuga sig »inte hemma!»

* * *

Den vackra sägnen om *spåren af den kvinnliga handen*, hvilken är oss så kär, vill också förf. hänföra till myternas område. Vi föreställa oss att en kvinna, hvilken kvinna som helst, bara för det hon är kvinna, skall ha ett artistiskt handlag. Allt hvad hon rör vid skall bära skönhetsens stämpel. Men vi behöfva bara se oss

omkring i hemmen — i hvilket hem som helst — i alla hem — säger förf. — (och tilläggas bör, att hon ej känner till *våra svenska* konstindustriella företag och deras förädlande inflytande på smakriktningen) för att se hur de estetiska skönhetslagarna efterleivas. Stickade, virkade, hoplappade saker af alla möjliga material, »all sorts of horrors», allt spår efter den kvinnliga handen! Men är det skönhet? En kvinna är lika nöjd, antingen en stol är klädd med hamptyg eller yllerips — förutsatt att det hör till modet. Hur kritiklöst och undergifvet hänger hon inte på sig alla slags vidunderligheter i toalettväg, och ser man någonsin, att kvinnans estetiska instinkt hindrar henne ifrån att acceptera hvilka afskyvärda plagg som helst, ifall de äro moderna? T. o. m. håret på hennes hufvud vrides upp och ner, ut och in, framåt och bakåt allt efter modets kastvindar utan afseende på en harmonisk helhetsverkan. Den skönhetsspredande kvinnohanden ger således mrs Gilman ej mycket för.

Den mest omhuldade af alla myter, och den till sina verkningar mest ödesdigra, är dock, menar förf., den om *modersinstinkten*. Vi hysa den fasta föreställningen, att med moderskapet följer en medfödd förmåga att vårda, sköta och uppfostra barn på det rätta sättet. Våra ögon tåras af rörelse, då vi tala om våra mödrar och hvad de gjort för oss, ja, hur gripas vi icke af berättelsen om stora mäns mödrar, en Lincolns, en Washingtons! Men man ignorerar den oräkneliga skara af mödrar, som födt och fostrat det ständigt växande antalet af idioter, krymplingar, brottslingar, andligen och kroppsligen förkomna varelser, för att ej tala om massan af inskränkta, fördomsfulla, baksträfvande individer, hvilka verka som bromsar på framåtskridandets hjul. Modern, såsom sådan, hvad nation hon än må tillhöra, upprepar från generation till generation det, som hennes okunnigare förfäder gjort; det är tack vare vetenskapsmäns, läkares, sjuksköterskors, pedagogers och ett fåtal upplysta föräldrars ansträngningar och rön barnavården och barnuppfostran med tiden förbättrats. Modersinstinkten enbart har ej gjort några landvinningar på barnuppfostrans område.

Hemlifvets *ekonomi* är en annan myt, som förf. ger sig i håll med. Föreställningen att denna på det följdriktigaste och bästa sätt handhafves i hemmen är en såpbubbla, som brister vid minsta beröring. Såsom hemmen äro beskaffade, försiggår där det största ödslande både med arbetskrafter och kapital. — All

industri börjar i hemmet, är det sagdt. Men under det att alla andra industrigrenar brutit sig ut därifrån, står hvad man menar med hemindustri kvar på samma primitiva ståndpunkt, utan att den tillgodogjort sig nutidens förbättringar. Orsaken kan förnämligast sökas däri, att arbetet i hemmet utföres af de krafter, som varit dess motorer allt från människosläktets barndom: husmodern och tjänarinnan. Husmoderns begränsning beror däraf, att hon arbetar isolerad, endast till familjens tjänst, och icke för det stora hela. T. o. m. en husmoders tåliga, själfuppoffrande arbete skulle kunna förbättras, om det kom under associationsidéns hälsosamma inflytande. Alla förbättringar och framsteg inom hemmet ha åstadkommits genom kontakt med den framåtskridande världen utanför, ty i själfva hemmet ha inga uppfinningar och förbättringar skapats.

Hvad som för öfrigt har ett menligt inflytande på hemarbetet, är mångfalden af de därinom utförda sysslorna.

Det första ständigt återkommande arbetet är beredningen af födan. Hvad som än händer och sker, hvad som än skall verkas och utträttas är maten oundgänglig, och eftersom ätning försiggår i hemmet, är matlagning hemkvinnans förnämsta yrke. Äfven i de enklaste hem tager matlagningen upp en god del af dagen. Förf. beräknar att 2 timmar åtgå till frukost, 3 till middagen, 1 till kvällen, därvid inberäknadt förberedelserna och iordningställandet och alla med matlagning förbundna sysslor, »the clearing-up», som den engelska termen lyder. Matlagning, bedrifven som hemindustri, upptar hälften af arbetstiden för den ena hälften af världens befolkning. Till denna i hög grad utvecklade, efterblifna, ansträngande och otacksamma industrigren användas nära $\frac{1}{4}$ af världens arbetskrafter, beräknade efter 12-timmars arbetsdag!

Jämte de regelbundet och dagligen återupprepade sysslorna med måltidernas beredning, rumstädning, husets hållande i stånd, komma de mer tillfälliga: tvätt, strykning o. s. v., o. s. v. Hvar syssla kräfver sin dag, tvätt sin, strykning sin, i en del hus förekommer en särskild dag för lappning och stoppning etc.

Men under hela denna massa sysslor, som ingå i den dagliga rutinen, hur finner husmodern, släpande lifvet igenom på en öfvermäktig hushållsörda, tid att ägna åt den specifika gren af hemarbetet, som kallas barnavård och barnuppfostran, för att ej tala om hur skall hon hinna bilda och utveckla sitt eget förstånd

eller få tillfälle kasta en blick in i den stora samhällsvärlden med dess kraf och förpliktelser?

Med ett ord, hvad som fordras af kvinnan är icke ett större mått af arbete, hon har gudi nog med det hon har, utan en *reform i arbetsmetoden*, ett förbättradt, förädladt, efter tidens kraf bättre anpassadt arbete. Mänsklighetens utveckling är baserad på arbetsfördelning; vilden och djuret arbeta ju endast för sig själfva; ej så med den civiliserade människan, hennes arbete vill äfven tjäna det allmänna bästa. Kvinnan, som blindt utför sina gamla hemplikter, sviker de nya plikter, som kultur och samhälle kräfva af henne.

* * *

Detta en antydan om några af de skäl, den amerikanska förf. framdrar för att bevisa, att vårt hemlif och allt hvad därtill hörer stannat i växten, medan allt annat gått framåt — hemmet såsom arbetsverkstad, som uppfostringsanstalt, såsom härden för familjemedlemmarnas andliga och fysiska förädling är icke som det skall vara. Måste inte t. ex. den ansträngda husmodern *fara hemifrån* för att få hvila; kastar inte barnet genom stängda fönsterrutor längtansfulla blickar ut i det fria, är det ej som straff det ådömes att få »stanna hemma»; sträfvar inte den unge mannen med all sin diktan och traktan ut i världen från hemmet; går icke dotterns alla drömmar ut på att bryta sig ut ur föräldrahemmet för att skaffa sig ett *eget* hem, som hon tänker sig befriadt från alla de fel och brister, som vidlåda det gamla? Med ett ord, vi äro så långt ifrån *idealhemmet* som det gärna är möjligt.

Men hur tänker sig nu författaren, att detta idealhem skall kunna åstadkommas?

Ja, naturligtvis har hon, såsom många andra hvilka vilja reformera världen, mycket lättare för att rifva ner än för att bygga upp.

Framstegslinien, hvarmed hon avslutar sin bok om hemmet, är naturligtvis tracerad efter amerikansk linial. Hemindustrien skall helt och hållet maka åt sig för storindustrien. Särskildt matlagning, där ännu mer än på några andra områden antediluvianska tendenser äro rådande, skall underkastas vidtgående reformer. Hemmen tillföras ju redan lyse och vatten utifrån,

tack vare samhällets försorg; några rörledningar för födoämnen tänker sig förf. visserligen inte, då vår föda kräver en mer komplicerad procedur vid beredningen än t. ex. gas och vatten. Men ha vi inte sett, hurusom en hel del af våra näringsmedel öfvertagits af storindustrien och komma till oss färdigberedda, t. ex. bröd, smör, ost, drycker, viktualier etc.? Att hemmen skola befrias från den betungande, ödslande och oekonomiska matlagningen är hvad förf. tänker sig i sitt framtidshem.

Och detsamma gäller den andra viktiga hemuppgiften; barnuppföstran. Visserligen säger hon, att om barnet kräver moderns vård och omsorg, skall hon naturligtvis offra allt därför? Men hvad bevisar, att moderns vård är den för barnets andliga och fysiska utveckling lämpligaste? Och behöfver kärleken till barnet vara mindre för att vi öfverlämna det i andra bättre skolade och bättre kvalificerade händer?

Men framför allt skola kvinnans i hemmet bunda krafter frigöras. »Vi ha ju redan inom de senaste 100 åren bevittnat en höjning i kvinnans förhållanden, som icke har sin motsvarighet i världshistorien. Aldrig förr har en så talrik klass individer gjort så stora framsteg inom en så kort tidrymd. Från harem till forum är ett långt steg, men kvinnan har tagit det. Från den okunniga husmodern till college-föreståndarinnan är ett långt steg, men kvinnan har tagit det. Från det obemedlade, af andra beroende »husinventariet» till den själförsörjande och ofta andra försörjande affärskvinnan är ett långt steg, men hon har tagit det. Hon, som visste så litet, undervisar nu andra; hon, som förmådde utträtta så litet, är nu en viktig och mångsidig faktor i den producerande världen; hon, som frågade endast efter sitt eget kött och blod är nu en drifkraft till allt godt arbete öfver hela jorden. Hon, som en gång var innesluten inom hemmets väggar, rör sig nu fritt därutån; den, som en gång var oförständig, har nu blifvit vis; den räddhågade har blifvit modig. T. o. m. full politisk likställighet har hon vunnit i en del länder och stater, en omhvälfning af oberäknelig räckvidd och betydelse.»

Som sagdt, allt det, som kvinnan visat sig duga till, bevisar blott, att hennes krafter kunna användas till något bättre än att ägnas åt hemmet, såsom det nu en gång är, en institution, som öfverleift sig själf. Kvinnan skall således söka sin verksamhet, sina plikter, sina uppgifter utom hemmet lika väl som mannen; hon skall med ett ord göra världen till sitt hem — icke tvärtom.

Men skall därför hemmet upphöra att vara privatmänniskans tillflykt och fristad? Aldrig, protesterar förf. energiskt. Ju mer vi blifva ett med samhället och ju mer vi utveckla de sociala egenskaperna hos oss, ju mer behöfva vi hemmet att hvila ut i. Hemmet skall utgöra den fasta grunden, bakgrunden för vårt lif; men världen skall vara den sfär, där lifvet lefves, kämpar och vinner segrar.

* * *

Så långt, vår amerikanska förf. — i största möjliga sammandrag och naturligtvis långt ifrån fullständigt.

Då man slutat läsa hennes bok, som äger många genialiska drag och är skrifven med både vetenskaplig grundlighet och stilistisk brio, kan man dock inte undgå att ge den anmälare rätt, som frågar: »Om nu privatlivets frid, som mrs Gilman säger, är en myt, månne icke den frid, hon spår oss, är en dröm? Låt oss tänka oss det ofödda släktets hem. Obebodt största delen af dagen, ett par timmar endast (med undantag af natten) befolkadt af en familj, bestående af kraftfodrade individer, allt ifrån födelsen uppfostrade utanför hemmet i mönsteranstalter, hvar och en upptagen af sina privatintressen och privatstudier. Månne detta hem, kemiskt rent från alla barndomsminnen, skall kunna bli den kärlekens och trefnadens hemvist, där det att tiga och tala är lika välkommet och en lika obetaget — och där man i allo respekterar privatlivets fred?»

För öfrigt kunna vi sluta med det svar Ibsen i »Kærlighedens komedie» ger oss på frågan: »Ved De hvad et hjem er?»

»Et hjem er *der*, hvor dejligt rum for fem er,
skönt der blandt fiender tykkes trangt for to.

Et hjem er *der*, hvor alle dine tanker
kan lege frit, som børn på faders fang,
hvor ej din røst på hjertedøren banker,
for svaret lyder i beslægtet sang.

Et hjem er *der*, hvor dine hår kan gråne,
og ingen mærker, at du ældes dog,
hvor kære minder dæmrer for at blåne,
som åsens rygning blåner bagom skog.»

Denna vackra definition på ordet *hem* skall förvisso icke kunna sättas som tänkespråk öfver dörren till den idealboning, mrs Gilman vill bygga åt framtidens människor.

L. D—n.

————— * —————

*

Två dikter.

Sagans trädgård.

På trädgårns inhägnande, grönskande mur
jag ligger och ser, huru guldbäll'n du fångar.
Bak popplar, längs hvita, blomkantade gångar
jag följer den unga gestaltens kontur.

I himmelens blå nyss ett gyllene håll
slog bällen, och åter du uppåt den sänder,
se'n fångad ett ögonblick, i dina händer
den låg — en orange i hvitglänsande skål.

Förgäfves fontänernas sollysta dropp
den jublande guldfågeln flykt söker härma,
de brista dess bågar, hvar gång de sig närma;
han solstrålen är i sitt segrande lopp.

På trädgårdens grönskande, skuggade mur
jag ligger och ser, huru guldbäll'n du fångar,
jag följer din lek längs de blommande gångar,
och tiden har stannat sitt jäktande ur.

Tidig morgon.

Högt lyfter himlen sitt ljusa hvalf
med tunna mönster af cirrusmoln,
knappt tycks det hvila mot horisonten,
och sömntyngdt ligger det vida vattnet,
där solmängd kåre blott ytan krusar
bland stilla fläckar af klargrönt djup...
Stig upp, o sol, och låt vinden vakna.
gif sång och lif åt den döda luften
och för min ande ut öfver hafvet!

Kerstin Hård af Segerstad.

Konsul Oscar Ekman †.

Denna vår har ett lif lycktats, som förunnats att blifva längre och för landet välsignelserikare än de flesta svenska mäns. Med *konsul Oscar Ekman*, som den 13 maj gått bort i den höga åldern af 94 år, har Sverige mistat en i sann bemärkelse storstilad mecenat, hvilken, då han delade med sig af sitt öfverflöd, icke endast gjorde detta som ett den rikets skyldighetsoffer åt det samhälle han tillhörde, utan han inlade i sitt gifvande den människo- och fosterlandskärlekens värme, som adlade gåfvan till något förmer och högre än det pekuniära understödet, äfven om detta, som ofta var fallet, räknades i hundratusenden.

Till de snart sagdt oräkneliga institutioner och företag, som i dessa dagar ha anledning att med tacksamhet hylla Oscar Ekmans minne, kan äfven Fredrika-Bremer-Förbundet räknas. Vid flera tillfällen har Förbundet genom frikostiga understöd erhållit bevis för det vidsynta förstående och det varma intresse, hvarmed den ända till det sista för sitt lands framåtskridande på många olika områden så vakna åldringen, omfattade dess sträfvanden. Särskildt må här erinras den nyligen till Förbundet öfverlämnade stora gåfvan af dispositionsrätten öfver lägenheten Rimforsa, hvilken skall sätta Förbundet i stånd att inom kort förverkliga planen: anläggandet af en kvinnlig landtbruksskola.

Med sanning kunde också styrelsen i den skrifvelse, som med anledning af dödsfallet öfverlåtits till den bortgångnas maka, intyga, att Oscar Ekmans namn städse skall vara älskad och äradt inom Fredrika-Bremer-Förbundet.

* ————— *

Ellen Sandelin †.

Åter har en af våra märkeskvinnor på den medicinska vetenskapens område fallit på sin post. För trenne år sedan skördades doktor Anna Stecksén af döden i blomman af sin ålder och nu, den 7 maj, har doktor *Ellen Sandelin* ryckts bort i sin fulla krafts dagar. Härmed har en lefnad, rik på framgångar och välsignelsebringande arbete, i förtid afklippts.

Men icke blott de många vänner, som voro fästade vid Ellen Sandelin personligen, icke blott den talrika skara af patienter, åt hvilka hon under så många år med lika mycken skicklighet som själfuppoffrande kärlek ägnat sina tjänster, ha skal att beklaga denna tidiga bortgång, utan äfven den svenska kvinnorörelsen i sin helhet, ty i henne har den förlorat en betydande kraft. Ellen Sandelin var på det lifligaste intresserad af kvinnosaksarbetet, och hon offrade däråt de stunder, hon hade till öfvers af sin i hög grad kräfvande verksamhet som en af vår hufvudstads mest anlitade kvinnliga läkare. »Detta är min hvila», hördes hon ofta säga, då man såg henne fördjupad i något af dessa skenbart ganska torra och otacksamma spörsmål, som äro förenade med det kvinnliga reformarbetet, eller då hon som aktiv medlem och intensivt intresserad deltog i de senare årens stora internationella kvinnokongresser. Äfven denna tidskrift står i stor tacksamhetsskuld till den bortgångna för värdefulla uppsatser i olika ämnen, lika många bevis för mångsidigheten af hennes intressesfär.

Rörande dr. Sandelins yttre lefnadsöden låna vi ur en minnesruna i »Aftonbladet», tecknad af en henne närstående vän, följande uppgifter:

»Ellen Beata Elisabeth Sandelin var född den 19 juli 1862 i Karlskoga, där fadern var distriktläkare. Tidigt förlorade hon sin far, vid hvilken hon var innerligt fästad. Tidigt vaknade äfven hos henne hågen för faderns yrke. Sin skolkurs avslutade hon 1881 med afläggande af studentexamen vid Wallinska skolan i Stockholm; men det dröjde några år, innan hon började sina medicinska studier, och under dessa år var hon först lärarinna vid flickskolan i Karlstad; när sedan hennes mor gift om sig med en norrman, följde hon vid universitetet i Kristiania föreläsningarna för »examen philosophicum». På den tiden hade rätten att taga universitetsexamina ännu ej tillerkänts kvinnor i Norge, men fröken Sandelin blef dock af universitetslärarna enskildt examinerad i deras olika ämnen och erhöll höga betyg. När sedan kort därpå frågan om rätten för kvinna att aflägga student- och universitetsexamina kom inför norska stortinget, blefvo fröken Sandelins studier ett prejudikat, som betydligt bidrog till frågans lyckliga lösning.

Själft återvände hon 1885 till sitt fädernesland för att bereda sig för läkarebanan. Hon studerade medicin i Uppsala, där hon 1891 aflade medicine kandidatexamen. Medicine licentiatexamen

aflades vid Karolinska institutet i maj 1897, hvarefter hon följande höst började att praktisera i Stockholm. Här vann hon snart stort anseende såsom en samvetsgrann och skicklig läkare, fick stor praktik och blef högt värderad både af sina patienter och sina manliga och kvinnliga kolleger. Utom sin praktik skötte doktor Sandelin undervisningen i fysiologi och hälsolära i ett par högre kvinnliga läroanstalter. Dessutom tjänstgjorde hon som läkare vid folkskolorna. Hon var äfven verksam som skriftställarinna och utgaf en utförlig populär framställning af »Kvinnokroppen, dess byggnad och hygien» samt broschyrerna »Om några smittosamma sjukdomar och deras faror» och »Om ungdomens sedliga uppfostran»; flera kortare uppsatser af henne förekommo äfven i »Hygiea», »Dagny» m. fl. tidskrifter. Hon var därjämte en omtyckt och talangfull föreläsare och höll såväl i Stockholm och en mängd landsortsstäder som i Helsingfors föredrag i hygieniska och sociala ämnen. I en kommitté inom Sv. Läkaresällskapet, i anledning af frågan om den reglementerade prostitutionen, var doktor Sandelin medlem. Äfven invaldes hon i den kungl. kommitté, som tillsatts för att behandla nämnda fråga, men afsade sig uppdraget.

Hennes rika intresse och brinnade verksamhetsifver räckte till äfven för de områden, som lågo utom hennes egentliga lefnadskall. Själf från ungdomen en varm vän till kvinnorörelsen, deltog hon vid flera tillfällen aktivt däri. Så var hon ledamot af den första kommittén för kvinnans politiska rösträtt. Hon deltog i de stora internationella kvinnokongresserna i London 1899 och Berlin 1904 och höll vid bägge uppmärksammade föredrag. Likaledes var hon med på den internationella rösträttsalliansens kongress i Köpenhamn sisl. augusti. Sedan ett år var hon korresponderande sekreterare i »Svenska kvinnornas nationalförbund».

»Det är således ett ovanligt rikt, verksamt och nyttigt lif, som nu afbrutits af en, mänskligt att döma, för tidig död», så slutar minnesteckningen, ord i hvilka man, full af tacksamhet för hvad hon, den bortgångna, skänkt oss, och med liflig känsla af hvad en förlust som hennes innebär, af hjärtat måste instämma.

Våra sjuksköterskors utbildning *).

Flertalet sjukhus här i Sverige arbeta med för liten personal, naturligtvis en följd af svårigheten att få anslag till ett större antal betjäning. Det blir under sådana förhållanden en stor frestelse för såväl större som mindre sjukhus att genom upprättande af elevplatser erhålla billiga arbetskrafter. Då på grund häraf den verkliga, fast kanske outtalade, afsikten är att i första hand tillgodose sjukhusets intresse, blifva dessa elever endast ett slags oafönade biträden, af hvilka sjukhuset vill uttaga det mesta möjliga arbete i utbyte mot en (mången gång) skäligen knapphändig sjuksköterskurs. Om äfven dessa kurser ibland få bära det anspråkslösa namnet af »förberedande kurser», är därmed ej mycket vunnet, ty det beror på hvarje individs ansvarskänsla, om det alls kommer i fråga någon vidare utbildning.

Rättigheten för ett sjukhus att anordna en, vare sig större eller mindre, sköterskeskola borde alltid medföra skyldighet att kunna fylla vissa fastställda villkor för en dylik skola. Fordringarna borde naturligtvis ej ställas lika för alla skolor, dessa kunde mycket väl ordnas i t. ex. klasser. Det skulle anges i stadgarna för sjukhuset, till hvilken klass dess sköterskeskola hörde, och det skulle finnas någon slags *kontroll* öfver skolorna.

Vid såväl de större som de mindre bland dessa skulle sedan fästas nödigt afseende vid erhållandet af ett godt material, ej blott hvad beträffar utförandet af arbetet, utan äfven med hänsyn till elevernas karaktär. Bäst uppnås detta genom att under pågående kurs afskilja de af eleverna, som i ett eller annat afseende visat sig olämpliga för arbete inom sjukvården.

Det klagas ibland öfver för sträng, ibland åter öfver för slapp disciplin vid de olika anstalterna, och det finnes kanske anledning till båda dessa anmärkningar. Som önskemål får dock ej uppställas en minskning af disciplinen, men däremot borde den kunna få en sundare form. Där den såsom sträng ansedd

*) Redaktionen har fått sig tillsänd nedanstående uppsats, i hvilken en »Sjuksköterska» talar mycket kloka och tänkvärda ord om befintliga brister och önskvärda förbättringar i vår nutida sköterskeutbildning. Obeaktenskap med de förhållanden, under hvilka våra länslasarett arbeta, gör emellertid att förf. tror, att de af henne framställda förslagen till förbättringar låta sig lättare genomföra, än hvad förhållandet i verkligheten är. Med god vilja hos vederbörande torde dock *något* i den angifna riktningen kunna uppnås.

disciplinen nu utöfvas, betraktas eleverna för mycket såsom skol-flickor.

Det har förut framställts en önskan om att få mera prägel af skola öfver sjukvårdsutbildningen. Detta bör gälla *systemet* ej sättet att personligen handleda eleverna. Kvinnor öfver myndighetsåldern, med mången gång ganska stor lifserfarenhet, böra ej, därför att de gå såsom elever inom sjukvården, ställas på samma nivå som skolflickor. Man vinner mera genom att väcka deras själfkritik och behof af själfuppfostran samt att vädja till deras ansvarskänsla än genom skoltvång. Den disciplin, som framkallas af en reflekterande, klarsynt känsla af pliktmedvetande, är mera värd är den blinda lydningen.

Det talas så mycket om öfveranstängning under utbildningstiden, ängsliga anhöriga måla i bjärta färger det myckna arbete, som lägges på eleverna. Det är klart, att det för de flesta blir en ansträngande lärotid, isynnerhet som *ovanan* vid praktiskt arbete ofta gör, att detta förefaller större än det i verkligheten är. Den teoretiska kursen, som i sig själf är anspråkslös, blir dock för de af det praktiska arbetet trötta eleverna en kräfvande uppgift.

Att borttaga fordringarna på elevernas deltagande i äfven de gröfre sysslorna vore nog ej klokt; de måste lära att förstå och bedöma alla detaljer af sjukhusarbetet för att som sköterskor kunna rätt ordna och leda det hela. *Men naturligtvis får denna del af deras arbete ej upptaga för mycket af deras utbildningstid.*

En sköterskeskola skulle alltid vara förenad med ett hem för eleverna. Det inverkar menligt på såväl deras arbete som dem själfva att behöfva vandra från olika privata hem till och från sjukhuset. Det minskar sammanhållningen mellan kamraterna, och det hindrar den noggranna fördelning mellan arbete och hvila, som är nödvändig för att förekomma öfveranstängning. Dessutom omöjliggöres eller åtminstone försvåras härigenom den tillsyn öfver elevernas privata lif, hvilken är en viktig förutsättning för att erhålla en god sköterskekår.

En utbildningsanstalt bör alltid söka på möjliga bästa sätt tillgodose elevernas intressen, göres detta, blifva fallen af öfveranstängning sällsyntare, utan att det därför behöfver prutas af på fordringarna.

En sköterskeskola vid ett sjukhus medför ett särskildt och ökadt arbete för där anställda sköterskor, därigenom att dessa måste tjänstgöra äfven såsom instruktionsköterskor. Ej alltid

beräkna de ledande tillräckligt det arbete, som härmed tillkommer såsom en ökning af sköterskans öfriga plikter, hvarför hon ej kan ägna sig så mycket som önskligt vore åt undervisningen. Arbetet inom sjukvården har under senare år mycket ökats, dels genom nya behandlingsmetoder och dels genom att något af nutidens forcerade sätt att arbeta trängt in äfven på detta område. Den gamla beräkningen af arbetskrafter 1 på 10 borde därför med rätta nu sättas till 1 på 7. Det vore kanske också skäl att öka minimi-åldern för eleverna från 20 å 21 till 23 år.

Husmodern på ett sjukhus bör ej åläggas arbete såsom instruktionssköterska, hennes verksamhet är ändå tillräckligt mångsidig. Till instruktionssköterskor bör, så vidt möjligt är, endast tagas de bäst utbildade sköterskor med mångsidig kunskap och god erfarenhet inom arbetet. Att låta unga sköterskor, som ej varit i tillfälle att förkofra sina kunskaper genom arbete på olika platser, erhålla en plats med skyldighet att fostra elever på det sjukhus, där de själfva fått sin utbildning, verkar hämmande på utvecklingen och kommer i längden att vålla ett tillbakagående af elevutbildningen.

Det blir nödvändigt, att utbildningsanstalterna följa med sin tid vis å vis uppfostran. De unga kvinnor, som nu mottagas såsom elever inom sjukvården, utgöra i mångt och mycket en annan typ än de, som för 20 å 30 år sedan fyllde dylika platser. Det kan ibland *tyckas* som om de unga, som nu arbeta bland de sjuka, ägde mindre af kristligt allvar, än hvad förr var fallet. Är det verkligen så, då har det inträdt ett beklagligt tillstånd, som kommer att draga ned hela sjukvården. Men därför, att de unga sköterskorna bära en annan prägel än förr var vanlig för en sjuksköterska, behöfver detta ej utgöra ett bevis för riktigheten af ett så sorgligt antagande.

Det kan tyvärr förekomma sköterskor, som uppträda så, att de endast kunna mötas med ett beklagande af att de någonsin upptagit sjukvården såsom lifsuppgift. Därför gäller det att hos den stora mängden af ungdom, som arbetar inom sjukvårdsanstalterna, skilja på hvad som är utslag af själfsväld och dålig uppfostran eller af ungdomlig friskhet och lefnadsmod. Det förra skall bestraffas och bortarbetas, det senare försvinner (tyvärr) allt för snart under arbetsoket. En kvinna, som arbetar såsom sjuksköterska, bör naturligtvis ej förmenas deltaga i förströelser. Det blir säkerligen svårt att här uppdraga en bestämd gräns,

hennes eget samvete får härvid alltid utgöra ett rättesnöre. Som en allmän regel kan uppställas, att en sköterska bör undvika sådana förströelser, som äro ovärdiga hennes särställning såsom sjuksköterska och sådana, som blott ge trötthet till behållning. Det är ett orättmätigt kraf att begära, att en sjuksköterska skall inskränka sin intressesfer till de trånga gränserna för sitt arbete. Hon blir ej en sämre sköterska därför att hon vidgar sin synkrets.

Sjuksköterska.

— * —

Kommunal valbarhet ej politisk rösträtt.

Ofvanstående fem ord innehålla, för så vidt det rör oss, kvinnor, slutresultatet af den strid, som fått sin upplösning i det historiska riksdagsbeslutet af den 14 maj 1907.

Med en stor del af det svenska folket ha nog de flesta af oss dragit en lättnadens suck vid budskapet, att den mångåriga uppsplitande rösträttsstriden äntligen på sammanjämkningens och de ömsesidiga eftergifternas väg kommit till ett afgörande. Men i denna lättnadssuck ligger för visso ingenting af jubel. Vi måste ju uppriktigt glädas åt, att denna reform af vårt representationskick, som visat sig allt lifligare kräfvas af hela nationen, nu äntligen synes skola blifva ett faktum, men något skäl att jubla ha vi icke. Trots den i alla andra afseenden utpräglade demokratiska anda, som, utan att gå åt ytterligheterna i vensterriktning, genomsyrat det nu af riksdagen »som hvilande» antagna rösträttsförslaget, har *könsstreck*et med all tillbörlig konsekvens — eller rättare inkonsekvens — iakttagits. Hvarje svensk man, som fyllt 24 år och fullgjort vissa mycket enkla betingelser, (skattskyldigheter till stat och kommun, värnpliktsöfningar), kommer att äga politisk medborgarrätt, men hvarje kvinna, hur dugande hon än må vara och hur samvetsgrant hon än må ha uppfyllt sina medborgerliga skyldigheter, hör alltjämt till de utestängdas eller rösträttslösas klass.

Det att vår saks nederlag icke var oförutsedt, har väl i någon mån lindrat dess skärpa, situationen var ju långt på förhand så pass klar, att vi ej för i år invaggat oss i några förhoppningar. Det stora massmötet i Cirkus, anordnad af Föreningen för kvinnans politiska rösträtt ett par dagar innan rösträttsutskottets utlåtande lades på kamrarnas bord, torde således haft till egentligt syfte att vara en yttring af kvinnornas och deras meningsfränders stämning, hvilken man önskade få visad för allt folket. Och vi få ju tänka oss, att de rungande lefveropen för kvinnans politiska rösträtt, som med sällsynt kraft höjdes af den oerhördt

stora skaran mötesdeltagare, till en betydande del utgörande män, voro ett uttryck för framtidstanken om en seger, som en gång skall bli en verklighet.

Emellertid blefvo kvinnorna på den stora politiska uppgörelsedagen den 14 maj, icke helt lottlösa. Den *kommunala valbarheten*, och det i en utsträckning, som vi för blott några få år sedan icke vågat hoppas på, har blifvit oss tillerkänd. Att detta tillerkännande är en dörr, som skall leda ut till större, friare vidder, icke är afsedd att stänga inom vissa utstakade gränser, är nu vår förtröstan.

* * *

Den märkliga rösträttsdebatten, som slutade med antagande af det en del jämkningar underkastade regeringsförslaget, d. v. s. allmän rösträtt med proportionella val, upptogs i så öfvervägande grad af den stora principfrågan *för* eller *emot*, att man icke gaf sig tid med »en bisak» som den kvinnliga rösträttsfrågan. De *sex* motionerna *för* densamma gingo således i kvaf, utan att man därpå spillde många ord, om man undantager de erinringar, som framställdes af motionärerna. I rösträttsutskottets utlåtande stå emellertid i samband med kvinnornas rösträttskraf åtskilliga argument af intresse för kvinnornas befogenhet på olika områden af det offentliga lifvet bokförda, hvarför man af en blädrring i den digra luntan erhåller en ganska klar föreställning om vår frågas nuvarande läge inom riksdagskretsarna.

Det vore för vidlyftigt att här citera de olika motionärernas principuttalanden för kvinnans valrätt — och valbarhet, (som bekant gå ett par af herrarna så långt, att de äfven för oss kräfva det senare, t. o. m. till Första kammaren) de äro emellertid alla införda i utskottsbetänkandet. Vi få nöja oss med att relatera vår frågas slutbehandling.

Vi erinra oss det chevalereska sätt, hvarpå den kungl. propositionen affärdade kvinnorna. »För min del», menade statsministern bl. a., »är jag öfvertygad, att det mål, politisk rösträtt för Sveriges kvinnor, som nu äger så många varmhjärtade förespråkare, i en nära liggande framtid kommer att blifva verklighet. Men » — — — männens rösträttsfråga måste ju först lösas, sedan få vi tänka på er, detta var som bekant slutklämmen.

Utskottet anslöt sig också till regeringens mening, och alla de 6 motioner, som förordat rösträttens utsträckning till kvinnor, således friherre Adelsvärds, herrar Brantings, Lindhagens, Warburgs, Alb. Bergströms och Hörnsténs, förklarades »böra icke till någon Riksdagens åtgärd föranleda».

Men protester häremot uteblefvo icke; så reserverar sig herr Branting, den enda af utskottets ledamöter, som var förespråkare för kvinnans rösträtt, mot utskottets utlåtande i följande

skarpt partifärgade ord: »Jag kan icke för min del erkänna, att Riksdagen så långt hittills varit möjligt tillmötesgått *kvinnans* rösträttskraf. Med den omfattning den blifvande reformen nu nödvändigtvis måste få, är det ett komprometterande missgrepp, att hålla rösträttsfrågan fortfarande olöst för hälften af nationen. Det är sant, att den kommunala valbarheten skulle skänkas kvinnorna som en slags ersättning. Men denna reform, som så tydligt betingas af hela samhällets intresse, berör dock icke alls hufvudsaken, kvinnornas upptagande som fullmyndiga medborgare genom politisk valrätt och valbarhet. Den enda synpunkt, ur hvilken deras undanskjutande nu kan ses med någorlunda jämnmod är, att därigenom hela den förment för lång tid definitiva reformen af sina egna upphofsmän påtryckes en karraktär af ofärdighet och halfhet, som från början varslar om en snar och genomgripande revision. Ty kvinnorösträtten står för dörren, äfven om de obotfärdigas förhinder än så starkt framskjutas både från högerns och liberalismens högkvarter.»

* * *

Den *kommunala rösträttsreformen*, för så vidt det rör kvinnorna, hade som bekant framlagts i motioner af *hrr Lindhagen, Branting och Staaff*. Den förre framhåller i sin motion om *valbarheten till de kommunala representationerna och nämnderna*, att då »det nu gäller att i fullaste utsträckning gifva *kvinnor* tillfälle att till sin egen och samhällets båtnad deltaga i det politiska och kommunala lifvet, så är det själfallet, att hon äfven bör få valbarhet till de kommunala representationerna och nämnderna. — De skäl, som tala för att äfven i dessa fall lagstiftningen bör släppa fram kvinnorna, äro så ofta uttalade att de nu borde vara kända af de flesta. Det må vara nog att omnämna, hurusom enligt detta förslag *kvinnor* skulle få rätt att väljas till ledamot i kommunalfullmäktige och kommunalnämnd, ordförande i kommunalstämma, ledamot i stadsfullmäktige och drätselråd samt ledamot i landsting».

Herr Staaff menar mer försiktigt, att det synes »synnerligen önskligt att göra kommunalt röstberättigad *kvinnor* valbar i full utsträckning till kommunala förtroendeplatser. Att *kvinnor* likaväl som män kunna äga förutsättningar för att bekläda både den ena och den andra kommunala befattningen kan ej bestridas. Och någon fara kunna vi ej se i att åt de väljande själfva öfverlåta att utan hinder i lag utöfva sin valrätt. Det torde icke finnas ringaste anledning att antaga, att de skulle utöfva den på mindre omsorgsfullt eller lämpligt sätt, i händelse de äfven hade rätt att välja *kvinnor* och ej allenast män. Däremot bör det icke kunna förnekas, att det kommunala lifvet kan draga verklig nytta af att möjlighet gifves att taga i anspråk jämväl *kvinnans*, såsom

erfarenheten visar, ofta nog stora praktiska duglighet, energi och nit».

Utskottet har vid behandlingen af denna fråga kommit till samma resultat, ty heter det i dess utlåtande, »att kvinna måtte blifva valbar till kommunala värf är ett önskemål, som nu synes hafva väckt genklang i vida kretsar inom riksdagen». Tillstyrkandet af förslaget har utskottet gifvit följande för oss så tillfredsställande motivering:

»Från skilda politiska läger har vid nu pågående riksdag bragts på tal frågan om kvinnans valbarhet till kommunala förtroendeposter.

Redan nu kan kvinna inväljas i fattigvårdsstyrelse och skolråd (sedan år 1889), i fosterbarnsnämnd och barnavårdsnämnd samt, i Stockholm, i fattigvårdsnämnden, folkskoleöfverstyrelsen och styrelsen för stadens arbetsförmedling. Den verksamhet, kvinnan hittills utöfvat i det kommunala lifvet, har till fullo ådagalagt, att den kvinnliga erfarenheten och dugligheten äro för detsamma till stort gagn. Särskildt i fattigvårdsarbetet har hennes omtanke och plikttrohet gjort en synnerligen god insats. Och med det allt lifligare intresse, kommunerna i våra dagar måste ägna åt skilda sociala spörsmål, skall ock kvinnans deltagande i den kommunala förvaltningen visa sig mer och mer värdefullt. Utskottet tvekar sålunda icke att nu tillstyrka ändringar i förordningarna om kommunalstyrelse (på landet, i stad och i Stockholm) och i förordningarne om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, hvilka skola göra kvinna valbar till ordförande och vice ordförande i kommunalstämma, till stadsfullmäktig, till ledamot af drätselkammare eller drätselnämnd o. s. v. Anmärkas må, att kvinnas valbarhet till ordförande i kommunalstämma jämväl innebär, att hon kan inväljas bland kommunalfullmäktige och i kommunalnämnd. Den oegentlighet, som för närvarande består däri att, på landet, kvinna väl må vara ledamot af fattigvårdsstyrelse, där sådan styrelse blifvit särskildt utsedd, men icke där den utgöres af kommunalnämnden, skall sålunda blifva aflägsnad.

Att, på sätt föreslagits, kvinna må kunna inväljas jämväl i den högre kommunens representation, landstinget, anser utskottet likväl icke för nävarande böra tillstyrkas».

Hvarför det skulle ligga en större risk att släppa in kvinnan i landstinget än ex. bland städernas fullmäktige, därom yttrar sig, af obekanta skäl, icke utskottet.

Rätt att afsäga sig de ofvan nämnda uppdragen står för öfrigt kvinna fritt. Så heter det vidare i fråga om de kommunala befattningarnas utöfvande: »Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, behörig att utöfva uppdrag, hvarom nu är fråga».

Så långt utskottets förslag, och detsamma har, som nämndt, äfven antagits af riksdagen »att hvila till vidare grundlagsenlig behandling».

Kvinnornas andelsförening Svenska Hem.

Den 5 april 1907, på dagen två år efter det konstituerande mötet, hade Svenska Hem sitt fjärde ordinarie halfårssammanträde.

Ordföranden, fröken Anna Whitlock, redogjorde för första året af föreningens affärsverksamhet. Däraf framgick, att *medlemsantalet* vid 1906 års slut var 863 och att det inbetalade *andelskapitalet* uppgick till kr. 32,869. *Försäljningssumman* under första halfåret belöpte sig till kr. 61,381:14, under andra till kr. 79,707:30, eller tillhopa kr. 141,088:44, hvilket i medeltal per dag blir respektive kr. 409:21 och 514:24.

Bruttovinsten under detta första arbetsår utgjordes af kr. 20,135:08. *Nettovinsten* under samma tid hade visserligen endast uppgått till kr. 179:34, men då voro samtliga omkostnader, inklusive utgifterna för startandet af en filial, betäckta och i ränta å andelskapitalet hade utbetalats kr. 1,062:80.

Till dessa i och för sig oväntadt goda siffror fogade ordföranden den underrättelsen, att medlemstalet den 31 mars detta år vuxit till 937 och att försäljningssumman under första kvar-talet 1907 med kr. 21,307:02 öfverstigit motsvarande belopp för 1906.

Som för Dagnys läsare välbekant är, igångsattes redan från början mot Svenska Hem en synnerligen intensiv bojkott från såväl Stockholms grosshandlare som så godt som alla fabrikanter af svenska lifsförnödenheter. Föreningens arbete försvårades därigenom högst betydligt, men i stället för att hämma verksamheten, befrämjades den tvärtom. Energin spändes, direkta förbindelser med utlandet började genast förberedas, och innan ett halfår gått till ända, importerade Svenska Hem direkt från utlandet sitt förråd af kaffe, te, frukter m. fl. varor. Som följd häraf måste lagerutrymmet ökas, detta i sin tur gaf upphof till öppnandet af den första filialen, en filial som redan inom ett halfår kan anses hafva fullt burit sina egna direkta omkostnader.

Denna samma bojkott har därtill haft en annan af herrar specerihandlare lika litet förutsedd följd. Det startande kooperativa företaget sågs till en början med en viss misstro, och specerihandlarna voro föremål för mycket deltagande. Men i och med det, att bojkottsvapnet tillgreps, öfvergingo sympatierna på Svenska Hems sida, medlemstillströmningen ökades, och med bristfälligheter och fel öfversåg man.

Fel och brister vidlåda väl alla företag och naturligtvis äfven Svenska Hem, men det totalomdömet kan nog fällas, att föreningen trots alla svårigheter gått fram på den en gång utstakade vägen och att den fasthållit vid de kooperativa grundsats-serna. Det kontanta betalningssystemet tillämpas strängt både vid inköp och försäljning. Alla medlemmar, såväl de små som de stora kunderna, åtnjuta samma förmåner. Äfven för den an-

ställda personalen är i viss mån väl sörjdt. Samtliga biträden hafva minst en eftermiddag i veckan fri samt sommarledighet (från en vecka till en månad). Aflöningen utbetalas oafkortad äfven under sjukdom, åtminstone en månad, och dr Hedda Andersson har utlofvat fri läkarevård. Afdelningsförestånderskorna hafva andel i den eventuella vinsten. På sista halfårsmötet framflyttades butikernas stängningstid till kl. 7 e. m.

Svenska Hem har numera en ganska betydande landsorts-expedition, särskildt till Norrland.

En prislista utgifves sex gånger årligen och tillställs samtliga medlemmar, kostnaderna härför betäckas genom i listan införda annonser.

Prospekt, årsberättelse m. m. tryck sändas på begäran till intresserade genom Svenska Hems expedition, adress Jakobsbergsgatan 6, Stockholm.

* ————— *

Föreningsmeddelanden.

Stipendieinstitutionen. Från *Donationsfonderna* hafva utdelats: 500 kr. till medicine kand. Märta Apelskog och 400 kr. till medicine kand. Hanna Nilson (från onämnds fond) samt 500 kr. till lärarinnan, fröken Ellen Stuebecke (resestip. från Evelina Fahnehjelm's fond).

*

Dräktreformkommittén. Ordf. i denna kommitté fru Gurli Linder, kommer med ett af Ecklesiastikdepartementet beviljadt stipendium att i sommar bevista »Andra internationella skolhygieniska kongressen i London» och ämnar där hålla föredrag öfver denna frågas utveckling i Sverige.

*

F.-B.-F:s årsmöte äger rum å Förbundets byrå den 30 maj kl. half 7 e. m.

*

Skrifvelse till den s. k. seminariekommittén

har af Förbundet afåtits af följande innehåll:

Till den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för uppgörande af förslag till ombildning af folkskoleseminarierna.

Fredrika-Bremer-Förbundets Styrelse, som med tillfredsställelse hälsat tillsättandet af en kommitté för folkskoleseminariernas omorganisation, anhåller att härmed få fästa kommitténs uppmärksamhet på några enligt Styrelsens mening beaktansvärda synpunkter, under uttryckande af den förhoppning, att arten af Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet skall kunna anses tillräckligt motivera en sådan framställning.

Få pedagogiska satser torde innehålla en så obestridd sanning som den, att vi lära icke för skolan utan för lifvet. Men häraf följer ej, att tillämpningen är vare sig lätt eller allmän. Det kraf, som denna sats ställer på skolan, är att hon skall leda de ungas uppfostran så, att de utvecklas till själfständighet och ansvarskänsla, till kraft och vilja att fylla sina framtida lifsuppgifter, på hvilken plats i samhället de än bli ställda. Endast så kan skolan bli hvad hon bör vara: *karaktärsdanande* på samma gång som *kunskapsmeddelande*.

Med allt erkännande af förtjänsterna i vår nuvarande folkskoleundervisning måste det sägas, att den, från denna synpunkt sedd, icke fyller måttet. Folkskolan gör för litet i syfte att hos barnet utveckla den förmåga af själfverksamhet, som för hvarje människa är af så väsentlig betydelse, men som endast kan vinnas genom tillfälle till egna rön och erfarenheter. Icke heller lägges tillräcklig hänsyn till de ungas fantasi, hvilken kanske därigenom tvingas att utom skolan söka en ofta olämplig näring. Vidare kan undervisningen — så som folkskolans lärokurser nu äro ordnade — komma att bestå i ett ensidigt meddelande af utslutande teoretiska kunskaper utan tillräckligt betonande af deras inre samband. Men sådana kunskaper kunna svårligen göras verkligt fruktbarande eller omsättas i lifvet.

Om det sålunda med fog torde kunna påstås, att folkskolans undervisning i sin helhet lider af en viss opraktiskhet, så är det företrädesvis den sist antydda bristen i systemet, särskildt i hvad den berör den kvinnliga ungdomens uppfostran, som framkallat denna skrifvelse.

Undervisningens öfvervägande teoretiska karaktär medför lätt likgiltighet, kanske till och med ringaktning för det rent praktiska arbetets betydelse. Frånsett det omoraliska i ett dylikt graderande af arbetets värde, blir förhållandet i hög grad betänkligt också därför, att större delen af folkskolans ungdom vid utträdet i lifvet hänvisas till just det slags arbete, som många bland dem vant sig att undervärdera. Hvilken ödesdiger inverkan på deras arbetsduglighet och arbetsglädje, detta kommer att medföra, ligger i öppen dag.

Ansatser till reformer ha visserligen gjorts, exempelvis genom införande af kurser i slöjd och huslig ekonomi. Men hithörande ämnen betraktas nog alltfjämt såsom mer eller mindre fristående, ingalunda som integrerande delar af den uppfostran samhället är skyldigt ge det uppväxande släktet.

I detta sammanhang tillåter sig styrelsen påpeka vikten af att *hygien* såsom läroämne tillgodoses på ett helt annat sätt än hvad hittills varit fallet i seminarierna. Bristen på verkliga insikter i speciellt skolhygien gör sig tyvärr ofta gällande inom folkskollärarekåren i synnerhet på landsbygden.

För att en verkligt genomgripande reform skall komma till stånd, fördras emellertid icke blott omläggande af lärokurserna utan i måhända ännu högre grad, att lärarekåren själf bibringas en klar uppfattning af *allt* arbetes värde, handens såväl som tankens.

Att lärare och lärarinnor ofta synas sakna denna allsidiga uppfattning är knappast ägnat att förvåna, då man betänker hur de utbildats för

sitt kall. I seminarierna intagas de vid så unga år, att de i regel ej inhämtat mer än de rent teoretiska kunskaper, hvilka inträdespröfningen omfattar. Och dock borde det, om tiden medgifvit, åtminstone för den unga flickan varit jämförelsevis lätt att i eller utom hemmet erhålla någon insikt i husliga göromål. Men vid föregående praktisk utbildning af denna art fästes vid inträdespröfningen, intet afseende, och de s. k. öfningsämnena intaga i förhållande till öfriga läroämnena en mycket underordnad plats på seminariets läroplan.

Vid 20 à 22 års ålder gå så de unga lärarne och lärarinnorna att börja sitt kall som uppfostrare. Det är då ganska förklarligt om de, som under större delen af sitt lif inläst examenskurser, skulle anse denna metod såsom den enda riktiga, äfven i fråga om den undervisning de själfva skola meddela.

I syfte, att de här angifna bristerna måtte bli afhjälpta och undervisningen göras på en gång mera praktisk och mera allmänmänsklig, tillåter sig Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse att till kommittén för uppgörande af förslag till ombildning af folkskoleseminarierna göra följande värdsamma hemställan:

- 1) att vid uppgörandet af läroplan och kurser hänsyn måtte tagas äfven till betydelsen af helt praktiskt arbete;
- 2) att väl vitsordadt deltagande i praktiskt arbete måtte vid ansökan om inträde vid seminarium räknas som merit;
- 3) att för att möjliggöra förvärfvandet af i mom. 2 angifna merit, inträdesåldern vid seminarierna måtte höjas med minst ett år.

* ————— *

Rättelse: I den häft. 8—9 insända artikeln »Behöfvas flera kvinnliga lärarekrafter vid folkskolelärarinneseminarierna?» ha följande tryckfel insmugit sig. *Noten* å sida 213 skall öfverflyttas sid. 212, har afseende på uttrycket »goda hem»; sid. 212 rad. 12 nedifrån står »den», läs *dem*; sid. 213 rad. 17 uppifrån står »öfvergångsämnen», läs *öfningsämnen*; samma sid. rad. 2 nedifrån står »nämligen», läs *möjligen*.

* ————— *

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur april—maj 1907.

Svensk:

Bonniers månadsskrift.
Det nya Sverige.
Fataburen.
Folkskolans barntidning.
Hemåt.
Hvita Bandet.
Hälsövännan.
Idun.
Kyrklig tidskrift.
Manhem.
Mitt hem.
Nordisk tidskrift.
Nya kyrkans tidning.
Ord och bild.
Pedagogisk tidskrift.
Polstjärnan.
Saga.
Sedlighetsvännan.
Social tidskrift.
Statistisk månadsskrift.
Statistisk tidskrift.
Svensk bokhandelstidning.
Svensk damtidning.
Svensk läraretidning.
Sveriges väl.
Tidning för lärarinnor.
Tidning för Sveriges läroverk.
Tidskrift för hemmet.
Varia.
Verdandi.

Finländsk:

Finsk tidskrift.
Husmodern.
Mot hemmet.
Nutid.

Norsk:

For Hus og Hjem.
For Kirke og Kultur.
Husmoderen.
Nylænde.

Urd.
Wærn.

Dansk:

Bog og Naal.
Det ny Aarhundrede.
Kvinden og Samfundet.
Kvindernes Blad.
Liv og Kultur.
Kvennabladid. (Isländsk).
Tidskrift for Sygepleje.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines
Die Frauenbewegung.
Evangelische Frauenzeitung.
Monatsbericht des Vereins christlicher
Lehrerinnen.
Neue Bahnen.
Neues Frauenleben.
Unterm Lazaruskreuz.

Engelsk:

Jus Suffragii.
Monthly Record (Nya Syd-Wales).
The american Monthly ill. Review of
Reviews.
The English Woman's Review.
The British Journal of Nursing.
The Woman's Journal.
Women's employment.

Fransk:

La Femme.
La Vie heureuse.
Le Féminisme Chrétien de Belgique.
Revue du Travail.

Polsk:

Ster.

FORMULÄR OCH ANVISNINGAR

TILL

ÄKTENSKAPSFÖRORDS UPPRÄTTANDE

UTGIFNA AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

Rekvireras från F.-B.-F:s byrå.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelefon 68 98. A. T. 82 11.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet**, anmäler med **1907** sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall **Dagny** beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1907** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hosleverantör

Stockholm.